

Het EK-toernooi van 1988

Voor de derde maal achter elkaar was West-Duitsland kandidaat voor de organisatie van de eindronde. Op 18 februari 1985 besloot de UEFA in Bern met 5 tegen 1 stemmen ditmaal wel voor de Bondsrepubliek te kiezen. Grootste concurrent was Engeland, maar de angst voor de hooligans was te groot.

Toch geen jubelstemming in West-Duitsland, zelfs een storm van kritiek, onder meer van bondskanselier Helmut Kohl. Oorzaak was dat de organisatie was gekregen onder voorwaarde dat er geen wedstrijd in Berlijn gespeeld zou worden. DFB-baas Neuberger kwam in eigen land onder vuur, bijna was de organisatie teruggegeven.

UEFA-voorzitter Jacques George reageerde geïrriteerd, elk land moest zich verheugen op de eindronde. Uiteindelijk kozen de Duitsers voor de EK, ook zonder Berlijn als speelstad. Ze beloofden een strakke organisatie, perfecte stadions en volle tribunes.

Voor de start

Op 29 mei 1985 het dieptepunt in de historie van Europees voetbal. Het Heizel-drama bij de Europa Cupfinale tussen Juventus en Liverpool kostte 38 mensen het leven. De tragische gebeurtenissen in Brussel, live op tv, schokten de wereld. Het zette veranderingen in gang om herhalingen te voorkomen. Minder volgepropte tribunes, alleen maar zitplaatsen.

De WK 1986 in Mexico was vooral heet geweest, waardoor veel Europese landen vroegtijdig sneuvelden. Diego Maradona leidde Argentinië naar de tweede wereldtitel, al had hij daar de hand van God voor nodig. Van de Europese landen lieten West-Duitsland (herstel onder Beckenbauer) en België (vierde!) er een goede indruk achter. Frankrijk werd derde, maar stiekem was er meer verwacht na de glorieuze Europese titel.

Engelse club werden van de Europese velden verbannen. De Europa Cup 1 ging tussen 1984 en 1988 elk jaar naar een ander land: voor het eerst sinds 1969 weer Italië (Juventus), daarna volgden Roemenië (Steaua Boekarest), Portugal (FC Porto) en Nederland (PSV).

De loting

Net als in 1984 lootten 32 landen voor de groepsindeling bij de kwalificatie. Liechtenstein voelde zich nog te klein, West-Duitsland plaatste zich direct voor de eindronde.

Resultaten van de EK 1984 en de WK 1986 telden voor de plaatsing. Titelverdediger Frankrijk moest tegen de Sovjet-Unie, Italië had het weer zwaar tegen Portugal en Zweden, Denemarken tegen Tsjecho-Slowakije, Spanje tegen Roemenië, Engeland tegen Joegoslavië. Nederland en België hadden het niet slecht getroffen.

Kwalificatie (10 september 1986 – 20 december 1987)

32 deelnemers, verdeeld in 7 groepen, winnaars naar eindronde met 8 landen. Gastland West-Duitsland automatisch geplaatst.

Groep 1

10-09-86	Roemenië	- Oostenrijk	4-0 (1-0)	
15-10-86	Oostenrijk	- Albanië	3-0 (1-0)	
12-11-86	Spanje	- Roemenië	1-0 (0-0)	
03-12-86	Albanië	- Spanje	1-2 (1-0)	
25-03-87	Roemenië	- Albanië	5-1 (3-1)	
01-04-87	Oostenrijk	- Spanje	2-3 (1-1)	
29-04-87	Albanië	- Oostenrijk	0-1 (0-1)	
29-04-87	Roemenië	- Spanje	3-1 (3-0)	
14-10-87	Spanje	- Oostenrijk	2-0 (0-0)	
28-10-87	Albanië	- Roemenië	0-1 (0-0)	
18-11-87	Oostenrijk	- Roemenië	0-0	
18-11-87	Spanje	- Albanië	5-0 (3-0)	3x Bakero

1. Spanje 6 5 0 1 10 14-6

2. Roemenië	6	4	1	1	9	13-3
3. Oostenrijk	6	2	1	3	5	6-9
4. Albanië	6	0	0	6	0	2-17

Spanje was favoriet na de voortreffelijke finaleplaats op de EK 1984 en de kwartfinale (na strafschoepen gewipt door België) in Mexico. Maar Roemenië was niet te onderschatten met veel spelers van Steaua Boekarest, dat in 1985 de Europa Cup voor Landskampioenen had veroverd en in Hagi een uitgekookte spelverdeler op het middenveld had. Oostenrijk wist al na de eerste wedstrijd dat het zich weinig illusies hoefde te maken. Het verloor in Boekarest kansloos met 4-0.

Spanje en Roemenië troffen elkaar eerst in Sevilla, waar Steaua enige maanden eerder de finale tegen FC Barcelona gespeeld had. Ditmaal waren de rollen omgedraaid, Michel scoorde het enige doelpunt.

Beide landen wisten de andere wedstrijden te winnen. In Albanië kostte de 1-2 zege bloed, zweet en tranen na een 1-0 achterstand en in Wenen wist Carrasco pas in de laatste minuut de winnende goal voor Spanje binnen te schieten. Het betekende direct het einde voor de Oostenrijkse coach Elsner, die weinig succes had gehad.

Die uitwedstrijden moest Roemenië nog spelen toen de twee favorieten elkaar op 29 april 1987 weer ontmoetten in het kleine Steaua-stadion. Roemenië had opvallend weinig moeite met de makke Spanjaarden. Bij rust stond het al 3-0, waarna de Roemenen gas terug namen en Spanje met 3-1 weg kwam.

Beide landen hadden zes punten uit vier wedstrijden met een beter doelsaldo voor Roemenië (+9, tegen Spanje +1). Maar Roemenië moest nog twee keer uit, terwijl Spanje met twee thuiswedstrijden besloot. In de laatste tegen Albanië zat er misschien een herhaling van 'Malta' in.

Het was niet nodig. Roemenië liet verrassend een punt liggen in het uitgeschakelde Oostenrijk met een glansrol voor ballenvanger Klaus Lindenberger. De Spaanse pers wilde de doelman tot erespeler van het Spaanse team benoemen, want aan hem was de kwalificatie voor de eindronde te danken.

Groep 2

24-09-86 Zweden	- Zwitserland	2-0 (1-0)	
12-10-86 Portugal	- Zweden	1-1 (0-0)	
29-10-86 Zwitserland	- Portugal	1-1 (1-0)	
15-11-86 Italië	- Zwitserland	3-2 (1-1)	
16-11-86 Malta	- Zweden	0-5 (0-1)	
06-12-86 Malta	- Italië	0-2 (0-2)	
24-01-87 Italië	- Malta	5-0 (5-0)	
14-02-87 Portugal	- Italië	0-1 (0-1)	
29-03-87 Portugal	- Malta	2-2 (1-1)	
15-04-87 Zwitserland	- Malta	4-1 (3-0)	3x Bregy
24-05-87 Zweden	- Malta	1-0 (1-0)	
03-06-87 Zweden	- Italië	1-0 (1-0)	
17-06-87 Zwitserland	- Zweden	1-1 (0-0)	
23-09-87 Zweden	- Portugal	0-1 (0-1)	
17-10-87 Zwitserland	- Italië	0-0	
11-11-87 Portugal	- Zwitserland	0-0	
14-11-87 Italië	- Zweden	2-1 (2-1)	
15-11-87 Malta	- Zwitserland	1-1 (0-1)	
05-12-87 Italië	- Portugal	3-0 (1-0)	
20-12-87 Malta	- Portugal	0-1 (0-0)	

1. Italië	8	6	1	1	13	16-4
2. Zweden	8	4	2	2	10	12-5
3. Portugal	8	2	4	2	8	6-8
4. Zwitserland	8	1	5	2	7	9-9
5. Malta	8	0	2	6	2	4-21

Italië had eigenlijk de WK 1990 tot doel, waarvan het de organisatie weer gekregen had. Maar trainer Vicini wilde niet alleen de jeugdwereldkampioenen van 1986 opstellen, maar wilde gaan voor de groepszege.

De tegenstand was zwaar, maar elk land had zijn problemen. Portugal had interne strubbelingen. Na de succesvolle EK 1984 was het in Mexico een afgang geworden met nederlagen tegen Marokko en Polen. Door geruzie om geld, langzamerhand gemeengoed

bij alle nationale teams, was het elftal uit elkaar gevallen. Bento, Carlos Manuel, André, Diamantino, Jaime Pacheco, Joao Pinto en Sobrinho ontbraken in de selectie en zonder hen had Portugal weinig kans. Na gelijke spelen tegen Zwitserland en Zweden en verlies in Italië waren de kansen op kwalificatie tot een minimum geslonken.

In Zweden ging het niet veel beter, sinds 1978 hadden ze alle grote toernooien gemist en ook voor 1988 was er weinig optimisme. Toch was de start beter dan verwacht. Na overwinningen op Zwitserland en Malta en een remise tegen Portugal was het de grootste concurrent voor Italië, dat de eerste vier duels won, waaronder uit tegen Portugal.

Topscorer van de *Azzurri* was Alessandro Altobelli, die in totaal zes keer doel trof.

De beslissing moest vallen in de onderlinge wedstrijden van Zweden en Italië. De eerste klap was voor Zweden, dat door een doelpunt van Ajacied Peter Larsson won en de koppositie overnam. Een hoofdrol was weggelegd voor de Zweedse keeper Ravelli, die een door hem zelf veroorzaakte penalty van Mancini stopte.

Daarna werd de druk voor Zweden te groot. Bij de zeker niet slechte Zwitsers lieten ze een punt liggen, maar het ging helemaal mis thuis tegen Portugal. Gomes velde het vonnis en plotseling waren de beste papieren weer voor Italië. Dat liet zich die kans niet ontnemen en wees Zweden in eigen huis met 2-1 terug met twee treffers van de Sampdoria-vedette Gianluca Vialli. Daarmee was de groepszege veilig gesteld.

Groep 3

10-09-86 IJsland	- Frankrijk	0-0	
24-09-86 IJsland	- Sovjet-Unie	1-1 (1-1)	
24-09-86 Noorwegen	- Oost-Duitsland	0-0	
11-10-86 Frankrijk	- Sovjet-Unie	0-2 (0-0)	
29-10-86 Sovjet-Unie	- Noorwegen	4-0 (3-0)	
29-10-86 Oost-Duitsland	- IJsland	2-0 (1-0)	
19-11-86 Oost-Duitsland	- Frankrijk	0-0	
29-04-87 Sovjet-Unie	- Oost-Duitsland	2-0 (1-0)	
29-04-87 Frankrijk	- IJsland	2-0 (1-0)	
03-06-87 Noorwegen	- Sovjet-Unie	0-1 (0-1)	
03-06-87 IJsland	- Oost-Duitsland	0-6 (0-2)	3x Thom
16-06-87 Noorwegen	- Frankrijk	2-0 (0-0)	
09-09-87 Sovjet-Unie	- Frankrijk	1-1 (0-1)	
09-09-87 IJsland	- Noorwegen	2-1 (1-1)	
23-09-87 Noorwegen	- IJsland	0-1 (0-1)	
10-10-87 Oost-Duitsland	- Sovjet-Unie	1-1 (1-0)	
14-10-87 Frankrijk	- Noorwegen	1-1 (0-0)	
28-10-87 Sovjet-Unie	- IJsland	2-0 (1-0)	
28-10-87 Oost-Duitsland	- Noorwegen	3-1 (2-1)	
18-11-87 Frankrijk	- Oost-Duitsland	0-1 (0-0)	

1. Sovjet-Unie	8	5	3	0	13	14-3
2. Oost-Duitsland	8	4	3	1	11	13-4
3. Frankrijk	8	1	4	3	6	4-7
4. IJsland	8	2	2	4	6	4-14
5. Noorwegen	8	1	2	5	4	5-12

Groep 3 ging van start met twee thuiswedstrijden voor IJsland. Titelverdediger Frankrijk kwam nog goed weg met een teleurstellende 0-0, maar ook de Sovjet-Unie verslikte zich in het team van de Duitse trainer Sigi Held. Frankrijk kon zich een herhaling van 1984 snel uit het hoofd zetten, zeker na de thuisnederlaag tegen Sovjet-Unie. Platini had zich tot een come-back laten overhalen, maar de Fransen hadden niet meer het elan van weleer. De Russische elf daarentegen draaiden onder Valeri Lobanovski als in oude gloriejeden. De frisse wind onder Sovjet-leider Gorbatsjov leek ook door het nationale team te waaien. Savarov en Belanov waren ongrijpbaar voor de Franse defensie en de 0-2 was meer dan verdiend.

Daarmee was de rol van de titelverdediger uitgespeeld, zeker na de 0-0 in oost-Duitsland en de pijnlijke nederlaag in Oslo, de enige overwinning van Noorwegen. Frankrijk zelf wist slechts van IJsland te winnen.

Voor de Sovjet-Unie bleef er maar één concurrent over en dat was Oost-Duitsland. De laatste EK voor de hereniging van de beide Duitslanden beschikte de oostelijke helft over een sterk team onder leiding van Andreas Thom en de spits Kirsten. Vooral in Reykjavik maakte het elftal van coach René Müller indruk door met 0-6 te winnen.

In Berlijn moest de beslissing vallen; Sovjet-Unie begon met 10 uit 6, Oost-Duitsland had 6 uit 5, dus speelde voor de laatste kans. Kirsten bracht de DDR op voorsprong, maar Alejnikov gooide definitief de deur dicht door tien minuten voor tijd de gelijkmaker te scoren. Oost-Duitsland zou nimmer de eindronde halen, Sovjet-Unie werd direct bestempeld als een grote concurrent voor West-Duitsland op het EK 1988. Oost-Duitsland sloot de laatste EK-kwalificatiewedstrijd waardig af door Frankrijk op eigen grond te vernederen.

Groep 4

15-10-86	Engeland	- Noord-Ierland	3-0 (1-0)	
29-10-86	Joegoslavië	- Turkije	4-0 (2-0)	3x Z. Vujovic
12-11-86	Turkije	- Noord-Ierland	0-0	
12-11-86	Engeland	- Joegoslavië	2-0 (1-0)	
01-04-87	Noord-Ierland	- Engeland	0-2 (0-2)	
29-04-87	Noord-Ierland	- Joegoslavië	1-2 (1-0)	
29-04-87	Turkije	- Engeland	0-0	
14-10-87	Joegoslavië	- Noord-Ierland	3-0 (2-0)	
14-10-87	Engeland	- Turkije	8-0 (4-0)	3x Lineker
11-11-87	Joegoslavië	- Engeland	1-4 (0-4)	
11-11-87	Noord-Ierland	- Turkije	1-0 (0-0)	
16-12-87	Turkije	- Joegoslavië	2-3 (0-2)	

1. Engeland	6	5	1	0	11	19-1
2. Joegoslavië	6	4	0	2	8	13-9
3. Noord-Ierland	6	1	1	4	3	2-10
4. Turkije	6	0	2	4	2	2-16

Engeland en Joegoslavië waren favoriet met Noord-Ierland als outsider. Niet voor niets had het zich weten te kwalificeren voor de WK 1982 en 1986. Tijdens deze kwalificatie speelde het geen belangrijke rol. Engeland wees de Noord-Ieren direct terug met 3-0 met twee goals van de topschutter van de WK 1986, Gary Lineker. Joegoslavië overtrof deze score tegen Turkije: 4-0 met drie maal Zlatko Vujovic, die in Franse competitie speelde.

Op 12 november 1986 was op Wembley het eerste toptreffen tussen de beide landen. Engeland speelde onder coach Bobby Robson zonder de sterke middenvelders Bryan Robson en John Barnes, maar won betrekkelijk simpel met 2-0 met goals van Mabbutt en Anderson. Nadat ook in Noord-Ierland met 0-2 was gewonnen (Robson en Waddle) kon er weinig meer misgaan. Toch kwam een kleine dip, na een scheenbeenbreuk voor Terry Butcher, het afzeggen van keeper Shilton en een 0-0 in Turkije, waar drie jaar eerder een WK-kwalificatiewedstrijd nog met 0-8 was gewonnen. In de thuiswedstrijd tegen de Turken werd die 8-0 score opnieuw behaald, maar toch was de strijd weer open, omdat Joegoslavië slechts een verliespunt minder had voor de tweede ontmoeting tussen de leiders in de groep. De 50.000 Joegoslavische fans beleefden een weinig plezierige avond, want Engeland stond na 24 minuten al met 0-4 voor. Uiteindelijk eindigde het in 1-4, de eerste zege voor Engeland in Joegoslavië sinds 1927. Het was meteen de beslissing in de groep, in Engeland waren de slechte tijden vergeten en werd als outsider getipt voor de Europese titel.

Groep 5

15-10-86	Hongarije	- Nederland	0-1 (0-0)
15-10-86	Polen	- Griekenland	2-1 (2-1)
12-11-86	Griekenland	- Hongarije	2-1 (1-0)
19-11-86	Nederland	- Polen	0-0
03-12-86	Cyprus	- Griekenland	2-4 (2-1)
21-12-86	Cyprus	- Nederland	0-2 (0-1)
14-01-87	Griekenland	- Cyprus	3-1 (0-0)
08-02-87	Cyprus	- Hongarije	0-1 (0-0)
25-03-87	Nederland	- Griekenland	1-1 (0-1)
12-04-87	Polen	- Cyprus	0-0
29-04-87	Griekenland	- Polen	1-0 (0-0)
29-04-87	Nederland	- Hongarije	2-0 (2-0)
17-05-87	Hongarije	- Polen	5-3 (1-1)
23-09-87	Polen	- Hongarije	3-2 (1-1)
14-10-87	Hongarije	- Griekenland	3-0 (3-0)
14-10-87	Polen	- Nederland	0-2 (0-2)

28-10-87 Nederland	- Cyprus	8-0 (4-0)*	5x Bosman
* ongeldig verklaard wegens bomincident			
11-11-87 Cyprus	- Polen	0-1 (0-0)	
02-12-87 Hongarije	- Cyprus	1-0 (0-0)	
09-12-87 Nederland	- Cyprus	4-0 (2-0)	3x Bosman
16-12-87 Griekenland	- Nederland	0-3 (0-1)	

1. Nederland	8	6 2 0	14	15-1
2. Griekenland	8	4 1 3	9	12-13
3. Hongarije	8	4 0 4	8	13-11
4. Polen	8	3 2 3	8	9-11
5. Cyprus	8	0 1 7	1	3-16

Nederland had al drie grote toernooien op rij gemist, maar er stond weer een nieuwe goede generatie klaar en was sterk favoriet in deze groep met spelers als Gullit, Van Basten, Bosman, Rijkaard, Wouters en Koeman. Ajax veroverde met Johan Crujff als trainer in 1987 de Europa-Cup voor bekerwinnaars. Gullit (PSV) en Van Basten (Ajax) maakten in de zomer van 1987 de overstap naar AC Milan.

Toch was de start weinig overtuigend. Tegen het sterk teruggevallen Hongarije kon Van Basten de winnende goal scoren, maar daarna volgden twee tegenvallende gelijke spelen thuis tegen Polen en Griekenland. Van echte concurrenten was geen sprake, zeker niet nadat Oranje eindelijk eens in Polen wist te winnen met een hoofdrol voor Ruud Gullit. Grootste tegenstander voor Nederland was het eigen publiek. Op 28 oktober was Nederland bij winst op Cyprus verzekerd van kwalificatie. Na de 1-0 van Bosman in de 2^e minuut gooide een supporter een rookbom op het veld. Keeper Haritou raakte geblesseerd en de wedstrijd werd dertig minuten gestaakt. Na hervatting liep Nederland uit naar 8-0 (5 goals van Bosman), maar het hele land wachtte in spanning op de uitspraak van de tuchtcommissie. Diskwalificatie bleef uit, het bleef bij de wedstrijd uitspelen zonder publiek en een boete.

In een troosteloze ambiance bleef Nederland in de herhaling steken op 4-0 met weer drie doelpunten van Ajax-spits John Bosman, de stand-in voor Marco van Basten die dat seizoen door een enkelblessure weinig in actie kwam. Aan goede spitsen had Nederland geen gebrek. In de afsluitende wedstrijd tegen Griekenland was het invaller Hans Gillhaus (PSV) die twee keer de Griekse keeper passeerde. Griekenland kwam met het Olympische elftal opdraven uit protest tegen de lichte straf voor Nederland.

Nederland kleurde oranje, het optimisme was direct na de kwalificatie groot voor de EK in West-Duitsland en werd nog groter na de Europa Cup 1 voor PSV, met Guus Hiddink als trainer.

Groep 6

10-09-86 Finland	- Wales	1-1 (1-0)
15-10-86 Tsjecho-Slowakije	- Finland	3-0 (2-0)
29-10-86 Denemarken	- Finland	1-0 (0-0)
12-11-86 Tsjecho-Slowakije	- Denemarken	0-0
01-04-87 Wales	- Finland	4-0 (2-0)
29-04-87 Finland	- Denemarken	0-1 (0-0)
29-04-87 Wales	- Tsjecho-Slowakije	1-1 (0-0)
03-06-87 Denemarken	- Tsjecho-Slowakije	1-1 (1-0)
09-09-87 Wales	- Denemarken	1-0 (1-0)
09-09-87 Finland	- Tsjecho-Slowakije	3-0 (1-0)
14-10-87 Denemarken	- Wales	1-0 (0-0)
11-11-87 Tsjecho-Slowakije	- Wales	2-0 (1-0)

1. Denemarken	6	3 2 1	8	4-2
2. Tsjecho-Slowakije	6	2 3 1	7	7-5
3. Wales	6	2 2 2	6	7-5
4. Finland	6	1 1 4	3	4-10

Denemarken was favoriet na de goede prestaties op de EK 1984 en WK 1986. Maar veel Deense toppers speelden in de nadagen van hun carrière, zoals Morten Olsen (37), Soren Busk (33), Jens-Jorn Bertelsen (34), Ivan Nielsen (30) en Frank Arnesen (30) en er dienden zich weinig opvolgers aan.

Met Tsjecho-Slowakije en Wales als concurrentie was het zeker geen gemakkelijke kwalificatie voor Denemarken. Het begon moeizaam, een 1-0 zege op Finland, gelijk

tegen Tsjecho-Slowakije. Nadat de Denen thuis tegen Tsjecho-Slowakije opnieuw niet verder kwamen dan 1-1 en zelfs werd verloren van Wales, leek West-Duitsland heel ver weg. Een wonderbaarlijke ontknoping zorgde alsnog voor de EK-tickets.

Tegelijk met de nederlaag van Denemarken in Wales verloor het team van trainer Josef Masopust met een sensationele 3-0 van Finland. Met nog twee uitwedstrijden voor Wales te gaan stonden de Welshmen er het best voor met 6 uit 4, gevolgd door Denemarken met 6 uit 5 en Tsjecho-Slowakije met 5 uit 5.

In Kopenhagen zorgde Elkjaer-Larsen voor de laatste hoop voor Denemarken door de enige treffer tegen Wales te zorgen. Door het betere doelsaldo kon Wales zich alsnog van een plaats bij de laatste acht verzekeren, mits het van het uitgeschakelde Tsjecho-Slowakije won. Slechts 6.433 kijkers geïnteresseerden zich voor het beslissende duel in Praag, voor het merendeel uit Wales.

Net als in 1976 en 1980 faalden de Britten op het beslissende moment. Ivo Knoflicek en Micael Bilek velden het vonnis. Door de 2-0 zege van Tsjecho-Slowakije, dat voor de tweede maal achter elkaar een groot toernooi miste, konden in Denemarken de champagneflessen toch ontkurkt worden.

Groep 7

10-09-86	Schotland	- Bulgarije	0-0	
10-09-86	België	- Ierland	2-2 (1-1)	
14-10-86	Luxemburg	- België	0-6 (0-3)	3x Claesen
15-10-86	Ierland	- Schotland	0-0	
12-11-86	Schotland	- Luxemburg	3-0 (2-0)	
19-11-86	België	- Bulgarije	1-1 (0-0)	
18-02-87	Schotland	- Ierland	0-1 (0-1)	
01-04-87	Bulgarije	- Ierland	2-1 (1-0)	
01-04-87	België	- Schotland	4-1 (1-1)	3x Claesen
29-04-87	Ierland	- België	0-0	
30-04-87	Luxemburg	- Bulgarije	1-4 (0-0)	
20-05-87	Bulgarije	- Luxemburg	3-0 (2-0)	
28-05-87	Luxemburg	- Ierland	0-2 (0-1)	
09-09-87	Ierland	- Luxemburg	2-1 (1-1)	
23-09-87	Bulgarije	- België	2-0 (1-0)	
14-10-87	Schotland	- België	2-0 (1-0)	
14-10-87	Ierland	- Bulgarije	2-0 (0-0)	
11-11-87	België	- Luxemburg	3-0 (1-0)	
11-11-87	Bulgarije	- Schotland	0-1 (0-0)	
02-12-87	Luxemburg	- Schotland	0-0	

1. Ierland	8	4	3	1	11	10-5
2. Bulgarije	8	4	2	2	10	12-6
3. België	8	3	3	2	8	16-8
4. Schotland	8	3	3	2	8	7-5
5. Luxemburg	8	0	1	7	1	2-23

België was favoriet na de vierde plaats op het WK in Mexico, waar ook Bulgarije en Schotland aan deelnamen. Met Ierland hield men geen rekening, maar de mannen van Jack Charlton hadden met Liam Brady, Pat Bonner en Frank Stapleton een goede mix van profs uit de Engelse en Schotse competitie.

Al in de eerste wedstrijd bewees Ierland dat het mee wilde dingen naar de hoofdprijs. In Brussel redde Liam Brady in de laatste minuut een punt door een penalty te benutten. Na 0-0 thuis tegen Schotland volgde een verrassende zege op datzelfde Schotland in de return.

Daarna volgde de uitwedstrijd tegen Bulgarije, die met 2-1 werd verloren. Bulgarije liet daarop nog drie zeges op rij volgen, onder meer op België dat na de verloren uitwedstrijd tegen Schotland uitgeschakeld was, ondanks de aanwezigheid van Claesen, die het twee keer lukte om drie goals in een wedstrijd te scoren.

Met 10 uit 6 leek kwalificatie voor Bulgarije nog maar een formaliteit, alleen Ierland stond in de buurt met 9 uit 7. In Dublin was een puntje genoeg voor de Bulgaren, met o.m. Tanev, Kolev, Iordanov en Sirakov in de gelederen. Door doelpunten van McGrath en Moran stelden de Ieren het Bulgaarse feestje nog even uit, maar niemand hield rekening met een plaats in de eindronde, omdat Bulgarije nog thuis tegen Schotland speelde. Ierland kreeg hulp van de burens. Drie minuten voor tijd schoot de ingevallen

Gary Mackay de Bulgaarse droom aan diggelen en schonk Ierland de EK-tickets, niet in het minst tot hun eigen verrassing.

Eindronde in West-Duitsland (10 juni – 25 juni 1988)

Deelnemende landen

Sovjet-Unie (5), West-Duitsland (5), Spanje (4), Denemarken (3), Engeland (3), Italië (3), Nederland (3), Ierland (1)

Organisatie: acht deelnemende landen. Twee groepen van vier landen, eerste twee naar halve finale.

Het gastland

Veertien jaar na de WK 1974 had West-Duitsland weer de organisatie van een groot voetbaltoernooi gekregen. Aanvankelijk werd de vreugde overschaduwd door de eis van de UEFA Berlijn niet als speelstad aan te wijzen. Diverse politieke kopstukken uit West-Duitsland kwamen in actie om deze voorwaarde geannuleerd te krijgen, tevergeefs. De angst veel aanzien in Europa te verliezen bleek uiteindelijk groter, zodat West-Duitsland zich kon voorbereiden op de eindronde, zonder Berlijn, dat als goedmakertje vijf jaar lang de nationale bekerfinale kreeg.

West- en Oost-Duitsland waren nog steeds verdeeld. Onder de Christen-democratische bondskanselier Kohl steeg de welvaart in het westen, maar het oosten ging gebukt onder het steeds strengere juk van het socialisme en de bijbehorende represailles van de Stasi. Maar het einde was nabij. Beide landen wisten in 1988 nog niet hoe dicht ze bij de instorting van de Berlijnse muur en een hereniging waren.

Met de Bundesliga ging het niet goed. Dieptepunt was het seizoen 1985/86 met slechts 17.662 toeschouwers gemiddeld per wedstrijd, een laagterecord sinds het Bundesliga-schandaalseizoen 1972/73. De competitie was weinig interessant, geen Duitse club won tussen 1984 en 1992 een Europa Cup. De EK 1988 kwam op tijd. Mooiere stadions en een vreugdevol toernooi konden het voetbal in Duitsland een belangrijke impuls geven, In navolging van Frankrijk in 1984 wilde ook West-Duitsland een groot feest van de EK maken met een goede infrastructuur, gerenoveerde stadions en een fantastische sfeer.

De stadions

Afgezien van de problematiek rondom Berlijn als speelstad waren er nog enkele discussiepunten over de stadions. In totaal hadden tien steden zich kandidaat gesteld, maar kwamen er slechts acht in aanmerking. Bochum, Dortmund (op grond van veiligheid) en Hamburg vielen aanvankelijk af, maar Hamburg kreeg na een totale renovatie van het oude Volksparkstadion alsnog een halve finalewedstrijd.

De acht steden waren verdeeld over het land: Hamburg en Hannover in het noorden, Gelsenkirchen, Düsseldorf, Köln en Frankfurt meer centraal gelegen, München en Stuttgart in het zuiden.

Alle stadions werden van de grond af gerenoveerd, de infrastructuur (bereikbaarheid, veiligheid) doorgelicht en verbeterd en zo nodig de capaciteit vergroot. Alle stadions konden meer dan 60.000 toeschouwers verwerken, twee meer dan 70.000. Totale kosten 43,3 miljoen DM.

In alle steden heerste grote angst voor ongeregelheden. De herinneringen aan het Heizel-drama in 1985 waren nog vers. Een uitgebreid pakket aan maatregelen werd genomen om problemen te voorkomen: videocamera's, alcoholverbod, controles op wapens, flessen en vuurwerk.

* Düsseldorf, Rheinstadion, 68.400 plaatsen, geopend 1926

2 wedstrijden: West-Duitsland – Italië, Engeland – Nederland

* Frankfurt, Waldstadion, 61.056 plaatsen, geopend 1925

2 wedstrijden: Italië – Spanje, Engeland – Sovjet-Unie

- * Gelsenkirchen, Parkstadion, 70.748 plaatsen, geopend 1973
2 wedstrijden: West-Duitsland – Denemarken, Ierland – Nederland
- * Hamburg, Volksparkstadion, 61.330 plaatsen, geopend 1925
1 wedstrijd: halve-finale
- * Hannover, Niedersachsenstadion, 60.366 plaatsen, geopend 1954
2 wedstrijden: Denemarken – Spanje, Ierland – Sovjet-Unie
- * Köln, Müngersdorfer Stadion, 60.584 plaatsen, geopend 1975
2 wedstrijden: Nederland – Sovjet-Unie, Italië – Denemarken
- * München, Olympiastadion, 77.019 plaatsen, geopend 1972
2 wedstrijden: West-Duitsland – Spanje, finale
- * Stuttgart, Neckarstadion, 70.705 plaatsen, geopend 1933
2 wedstrijden: Engeland – Ierland, halve finale

De ploegen

Er waren meerdere kandidaten voor de Europese titel. Frankrijk kon deze niet verdedigen. De titelverdediger werd bij de EK niet, zoals bij de WK, automatisch geplaatst voor de volgende eindronde. Grootste favoriet was uiteraard West-Duitsland. Onder Franz Beckenbauer keerde het vertrouwen weer terug en het thuisvoordeel moest, net als in 1974, de doorslag geven. Voornaamste vraag was wie het doel moest verdedigen: Eike Immel of Andreas Köpke. Basiskeeper Toni Schumacher had zich met de biografie *Anpfiff* onmogelijk gemaakt bij zijn collega's uit de voetbalwereld. Maar West-Duitsland had zware concurrentie. Italië bv. dat op weg naar de WK 1990 alvast een goed figuur wilde slaan. Maar ook Engeland, Nederland en de Sovjet-Unie hadden in de kwalificatie bewezen over goede elftallen te beschikken. Spanje was ook niet uit te vlakken na de goede prestaties op EK 1984 (finale) en WK 1986 (kwartfinale). Over de komst van Ierland en Denemarken verheugde de organisatie zich; niet alleen vanwege hun offensieve voetbal, maar vooral door de feestende en zingende fans die de speelsteden van kleur voorzagen.

De loting

In beide groepen moest van de drietallen West-Duitsland – Italië – Spanje en Engeland – Nederland – Sovjet-Unie één afvallen. Denemarken en Ierland waren louter ter verhoging van de feestvreugde aanwezig.

Groep 1

West-Duitsland – Italië 1-1 (0-0)

10 juni 1988 – Rheinstadion, Düsseldorf. Toeschouwers 62.552

West-Duitsland: Immel, Buchwald, Kohler, Herget, Brehme (74. Borowka), Littbarski, *Matthäus*, Thon, Berthold, Völller (81. Eckstein), Klinsmann.
Coach Beckenbauer

Italië: Zenga, *Bergomi*, Baresi, Ferri, Maldini (gk 6.), Ancelotti (gk 57.), Donadoni, Giannini, De Napoli (86. De Agostini), Mancini, Vialli (89. Altobelli).

Trainer Vicini

52. Mancini 0-1, 55. Brehme 1-1

Scheidsrechter Hackett (Engeland)

Een imposante openingsceremonie gevolgd door een openingsduel tussen twee favorieten. Dat West-Duitsland en Italië elkaar direct troffen, was geen voordeel voor de amusementswaarde. Beide trainers wilden niet de eerste wedstrijd verliezen en hadden elk hun eigen zorgen. Vicini kreeg kritiek over zich heen, omdat hij weinig jeugd inpaste op weg naar de WK in eigen land. Uit de 1-0 nederlaag in een oefenwedstrijd tegen Wales bleek ook nog een vormcrisis.

Beckenbauer koos voor Immel in het doel, maar had nu een spitsenprobleem. Klaus Allofs was geopereerd en Rudi Völller was weer eens uit vorm. Desalniettemin genoot hij het vertrouwen van *Der Kaiser*, omdat hij in belangrijke wedstrijden altijd scoorde. Tot ongenoegen van reserve-spits Frank *Sonny Boy* Mills. Ook Beckenbauer lag onder vuur na de matige oefenpartij tegen Joegoslavië: 1-1.

Voor de ogen van 300 miljoen tv-kijkers uit 73 landen begon Italië verrassend aanvallend. Vooral Gianluca Vialli en Paolo Maldini maakten het de tegenstander lastig. De West-Duitsers lieten zich ook niet onbetuigd en zo was het een wedstrijd met wisselende kansen. Italië kwam in de 52^e minuut aan de leiding door Roberto Mancini, waarbij libero Herget er niet goed uitzag. Drie minuten later scoorde Andy Brehme uit een vrije trap de gelijkmaker. Beide teams vonden het welletjes en namen geen risico meer.

Denemarken – Spanje 2-3 (1-1)

10 juni 1988 – Niedersachsenstadion, Hannover. Toeschouwers 55.707

Denemarken: Rasmussen, Sivebaek, *Morten Olsen* (74. Lars Olsen), Busk, Nielsen, Lerby, Helt (46. Jensen), Laudrup, Heintze, Elkjaer-Larsen, Povlsen.

Coach Piontek

Spanje: Zubizarreta, Tomas (gk), Andrinua, Sanchis, *Camacho* (gk, 46. Soler), Michel, Gallego, Victor (gk), Gordillo (88. Martin Vazquez), Butragueno, Bakero.

Coach Munoz

5. Michel 0-1, 24. Laudrup 1-1, 53. Butragueno 1-2, 66. Gordillo 1-3, 82. Povlsen 2-3

35. Michel mist strafschop (gestopt)

Scheidsrechter Thomas (Nederland)

40.000 meegereisde Deense fans zorgden voor een geweldig feest in Hannover en in het Niedersachsenstadion. De strijd had een interessante voorgeschiedenis. Bij de EK 1984 was Denemarken in de halve finale na strafschoppen uitgeschakeld door Spanje. Op de WK 1986 hadden de twee landen elkaar ook weer getroffen. Denemarken had geweldig gespeeld in de eerste ronde: West-Duitsland (later finalist) weggespeeld en Uruguay met 6-1 vernederd. Daarna volgde de anti-climax tegen Spanje in de achtste finale: een 1-5 nederlaag met vier treffers van Emilio Butragueno.

De Madrileen was op 11 juni 1988 wederom van de partij, maar het was zijn ploeggenoot Michel die al na zes minuten het net achter Rasmussen liet bollen na een verrukkelijke combinatie met Gallego. Twintig minuten later konden de talrijke Denen feestvieren na de 1-1 van Laudrup. De goal luidde een groot offensief in van de oude Vikingen, maar net als in Mexico werd dat hun ondergang. De Spanjaarden loerden op de counter en kregen daarvoor alle kans. In de 35^e minuut wist Rasmussen een strafschop van Michel te pareren, maar na rust ging het alsnog mis.

In de 53^e minuut was het weer Butragueno, die de Deense verdediging te slim af was. Hij had daarvoor wel de hulp nodig van de Nederlandse grensrechter Blankenstein, die over het hoofd zag dat de goalgetter buitenspel stond. Scheidsrechter Bep Thomas kreeg scherpe kritiek en niet voor het laatst de UEFA die scheidsrechters liet vlaggen, terwijl ze daar niet in geoefend waren..

Denemarken bleef stormen en de verdediging naïef verwaarlozen. Gordillo vergrootte de Spaanse voorsprong tot 1-3, voordat Povlsen wat terug kon doen en de eindstand op 2-3 bepaalde. De kansen voor Denemarken waren met het oog op het nog komende programma tot het nulpunt geslonken. Het Deense feest in Hannover was er die nacht niet minder om...

West-Duitsland – Denemarken 2-0 (1-0)

14 juni 1988 – Parkstadion, Gelsenkirchen. Toeschouwers 68.812

West-Duitsland: Immel, Buchwald (33. Borowka), Kohler, Herget, Brehme, Rolff (gk 81.), Littbarski, *Matthäus*, Thon, Völler (74. Mill), Klinsmann.

Coach Beckenbauer.

Denemarken: Schmeichel, Sivebaek, *Morten Olsen*, Lars Olsen, Vilfort (73. Berggreen), Nielsen, Lerby, Laudrup (62. Eriksen), Heintze, Elkjaer-Larsen (gk 37), Povlsen (gk 84.).

Coach Piontek

10. Klinsmann 1-0, 85. Thon 2-0

Scheidsrechter Valentine (Schotland)

West-Duitsland was er alles aan gelegen om de eigen fans meer te bekoren, maar Sepp Piontek had geen zin zijn team nog langer als schietschijf te laten gebruiken. Lars Olsen nam de plaats in van libero, waardoor Morten Olsen het middenveld moest versterken. Elkjaer-Larsen werd opgeofferd, zodat Poulsen de enige spits was.

Beckenbauer stelde opnieuw Herget als libero op, ondanks de weinig lovende titel *Meister der Chaos*, die hij na het openingsduel kreeg. Voor Berthold kwam wel Wolfgang Rolff, genezen na een darminfectie.

Held van de dag werd Olaf Thon, die als het ware zijn afscheidswedstrijd in Gelsenkirchen speelde. De Schalke-speler had die zomer een contract getekend bij Bayern München en scoorde vlak voor tijd de bevrijdende 2-0. De kleinste man van het veld kopte een hoekschop van Littbarski binnen. De snelle 1-0 voorsprong van Klinsmann, na een gekeerde inzet van Völler, was nauwelijks in gevaar geweest. Denemarken kon niet meer imponeren en bij West-Duitsland nam Beckenbauer een duidelijke opwaartse lijn waar. De Denen waren uitgeschakeld, West-Duitsland dicht bij plaatsing voor de halve finale.

Italië – Spanje 1-0 (0-0)

14 juni 1988 – Waldstadion, Frankfurt. Toeschouwers 47.506

Italië: Zenga, *Bergomi*, Baresi, Ferri (gk 34.), Maldini, Ancelotti, Donadoni, Giannini, De Napoli, Mancini (69. Altobelli), Vialli (88. De Agostini).

Trainer Vicini

Spanje: Zubizarreta, Tomas, Andrinua, Sanchis, Soler, Michel (73. Beguiristain), Gallego (68. Martin Vazquez), Victor, *Gordillo*, Butragueno, Bakero.

Coach Munoz

73. Vialli 1-0

Scheidsrechter Fredriksson (Zweden)

Beide teams leunden op een sterke verdediging en middenveld, maar hadden geen sterren in de voorhoede. Het was weer Italië dat, onder aanvoering van de 19-jarige Maldini en een sterke Donadoni, initiatieven nam. Spanje viel tegen, Michel speelde onopvallend en verliet na 74 minuten geblesseerd het veld. Ook Butragueno maakte zijn bijnaam *El Buitre* (De Gier) geen moment waar.

Hoogtepunt van de wedstrijd was in de 73^e minuut. Altobelli, net ingevallen voor de zwakke Mancini, leidde het enige doelpunt in, Vialli was de schutter vanaf links in de rechter hoek. Italië beperkte zich daarna geenszins tot louter verdedigen. Tot enthousiasme van de 20.000 Italiaanse fans stond verdediger Baresi tot in de slotfase aan de basis van Italiaanse aanvallen.

De eindstand bleef 1-0, waardoor Italië er met drie punten uit twee wedstrijden goed voor stond. Spanje daarentegen had hetzelfde uitgangspunt als vier jaar eerder in Frankrijk: het moest winnen van West-Duitsland.

West-Duitsland – Spanje 2-0 (1-0)

17 juni 1988 – Olympiastadion, München. Toeschouwers 63.802

West-Duitsland: Immel, Borowka, Kohler, Herget (gk 76.), Brehme, Rolff, Littbarski (62. Wuttke), *Matthäus*, Thon (gk 47.), Völler, Klinsmann (83. Mill).

Coach Beckenbauer.

Spanje: Zubizarreta, Tomas, Andrinua, Sanchis (gk 80.), *Camacho*, Michel, Martin Vazquez, Victor, *Gordillo* (gk 88.), Butragueno (51. Julio Salinas), Bakero.

Coach Munoz

29. Völler 1-0, 51. Völler 2-0

Scheidsrechter Vautrot (Frankrijk)

Voor West-Duitsland volstond een gelijkspel, Spanje moest winnen. In de opstellingen hadden beide trainers weinig gewijzigd. Bij de Duitsers speelde achterin Borowka voor Buchwald, bij Spanje keerde Camacho weer terug in de basis en nam Martin Vazquez de plaats in van Gallego. Beide teams speelden, zoals inmiddels gebruikelijk, met twee spitsen: Völler en Klinsmann tegenover Bakero en Butragueno. Alle vier hadden nog weinig laten zien. Ondanks alle kritiek bleef Beckenbauer aan Völler vasthouden en dat vertrouwen betaalde zich uit. *Der Rudi* wist voor het eerst op deze EK te scoren en deed dat direct twee maal. De eerste na een prachtige aanval via de schijven Matthäus – Herget – Littbarski – Klinsmann, de tweede na een solo en een geslaagd hakballetje van Matthäus, die de grote animator van de Manschaft was. Over hem liepen alle aanvallen, maar hij schuwde ook het defensieve werk. De 2-0 was dik verdiend. Van Spanje was weinig te zien geweest. Michel, Sanchis en Butragueno moesten de kar trekken, maar bleven onzichtbaar. Na een hoopvol begin mochten ze vroegtijdig vakantie vieren.

West-Duitsland kwam steeds beter in vorm en was klaar voor de halve finale. Scheidsrechter Vautrot deelde vijf gele kaarten uit.

Italië – Denemarken 2-0 (0-0)

17 juni 1988 – Mungersdorfer Stadion – Köln. Toeschouwers 53.951

Italië: Zenga, *Bergomi*, Baresi, Ferri, Maldini, Ancelotti, Donadoni (85. De Agostini), Giannini, De Napoli, Mancini (66. Altobelli), Vialli.

Trainer Vicini

Denemarken: Schmeichel, Kristensen (gk 71.), Lars Olsen, Nielsen, Heintze, *Morten Olsen* (67. Berggreen), Frimann (58. Vilfort), Laudrup (gk 22.), Jensen, Eriksen, Povlsen (gk 84.).

Coach Piontek

67. Altobelli 1-0, 87. De Agostini 2-0

Scheidsrechter Galler (Zwitserland)

Sepp Piontek had de basisspelers Lerby, Elkjaer-Larsen, Busk en Sivebaek naar de tribune verbannen. Morten Olsen stond weer op het middenveld, maar kon het spel niet naar zich toe trekken. Een uur lang hielden de Denen redelijk stand. Italië probeerde weer offensief te spelen in de vaste opstelling (Mancini in de basis), maar kwam een uur lang niet in het ritme. Kansen waren er wel, maar de spitsen stonden niet op scherp en anders was daar steeds Peter Schmeichel die zijn doel schoon hield. In de 67^e minuut greep Azeglio Vicini in en wisselde Mancini voor Altobelli. Nog sneller als tegen Spanje bleek dit een gouden wissel. Al na 27 seconden deed hij zelf waar zijn ploeggenoten in faalden: hij scoorde de verdiende 1-0 na voorbereidend werk van Vialli. Denemarken had niet de kracht Italië terug te dringen en in gevaar te brengen. Een andere invaller bracht in de 85^e minuut de beslissing. De Agostini viel in voor Donadoni en twee minuten later tekende hij vanaf vijf meter voor de 2-0. Denemarken kon terugzien op een tegenvallend toernooi, van Italië werd nog enig vuurwerk verwacht.

Eindstand groep 1

1. West-Duitsland	3	2	1	0	5	5-1
2. Italië	3	2	1	0	5	4-1
3. Spanje	3	1	0	2	2	3-5
4. Denemarken	3	0	0	3	0	2-7

West-Duitsland en Italië naar halve finale

Groep 2

Engeland – Ierland 0-1 (0-1)

12 juni 1988 – Neckarstadion, Stuttgart. Toeschouwers 51.573

Engeland: Shilton, Stevens, Wright, Adams, Sansom, Waddle, Webb (60. Hoddle), *Robson*, Barnes, Beardsley (82. Hateley), Lineker.

Coach Robson

Ierland: Bonner, Morris, McCarthy, Moran, Hughton, McGrath, Whelan, Houghton, Galvin (77. Sheedy), Aldridge, *Stapleton* (62. Quinn).

Coach Jack Charlton

6. Houghton 0-1

Scheidsrechter Kirschen (Oost-Duitsland)

Engeland was optimistisch. "Dit team is klaar voor de EK-titel en ook de WK 1990, het beste elftal van Engeland sinds 1966", jubelde de Engelse pers vooraf. Ook Bobby Robson zag het wel zitten en rekende in het openingsduel tegen Ierland op een zege. Het treffen was niet alleen om sportieve redenen spannend. Meer dan 500 politieagenten moesten de 8.000 Engelse fans in toom houden. In de binnenstad van Stuttgart sloten veel zaken hun deuren uit angst voor vernielingen. Het bleef vreedzaam, met 'slechts' 48 arrestaties sprak de politie van een rustige dag.

De wedstrijd eindigde in een daverende verrassing. De Ieren die min of meer 'toevallig' hun EK-tickets gekregen hadden namen na zes minuten een voorsprong door een fantastische kopbal in de kruising van Liverpool-speler Ray Houghton. De fanatiek strijdende Ieren lieten het middenveld aan de gemakzuchtig spelende Engelsen en zorgden met snelle counters voor gevaar voor het doel van Peter Shilton. Pas in de

tweede helft kwam Engeland beter in het spel en kreeg kansen. De Ierse doelman Pat Bonner domineerde in zijn strafschoopgebied en liet zich niet passeren. Whelan was zelfs nog dicht bij 0-2, maar zijn schot belandde op de lat. Het bleef bij een sensationele 0-1, een overwinning voor simpel maar doeltreffend voetbal. Het enthousiasme van de 20.000 meegereisde Ieren was groot. Het Engelse team werd net zo hard neergesabeld, als het vooraf was opgehemeld.

Nederland – Sovjet-Unie 0-1 (0-0)

12 juni 1988 – Mungersdorfer Stadion, Köln. Toeschouwers 54.336

Nederland: Van Breukelen, Van Aarle, Ronald Koeman, Rijkaard, Van Tiggelen, Vanenburg (59. Van Basten), Wouters, Arnold Mühren, Van 't Schip, *Gullit*, Bosman.

Coach Michels

Sovjet-Unie: *Dassaev*, Beszonov, Khidiyatulline (gk 40.), Kuznetsov, Demianenko, Litovtschenko (gk 21), Zavarov (90. Sulakvelidze), Mikhailichenko, Rats, Belanov (80. Aleinikov), Protassov.

Coach Lobanovski

54. Rats 0-1

Scheidsrechter Pauly (West-Duitsland)

Beide landen hadden zich op soevereine wijze geplaatst voor de eindronde en golden als favoriet. Grootste (luxe) probleem voor trainer Rinus Michels was het grote aanbod aan spitsen. Hij kon het zich permitteren Wim Kieft, de spits van Europa Cup 1-winnaar PSV, op de bank te zetten. Ook Marco van Basten had geen basisplaats. Hij was een groot deel van het seizoen geblesseerd geweest en in maart 1988 aan zijn enkel geopereerd. Lang was deelname aan de EK voor de AC Milan-spits onzeker. Net op tijd was hij fit, maar vooralsnog gaf Michels de voorkeur aan Gullit en Bosman, met daarnaast voorin steun van Vanenburg en Van 't Schip.

Lobanovski paste zich aan de Nederlanders aan. Mikhailichenko moest Gullit bewaken, maar hij kreeg nauwelijks vat op hem. Keer op keer was Gullit hem te slim af en zodoende was het alleen Nederland dat vanaf het begin het motto van de 50.000 oranje uitgedoste fans aanhing: *Aanvalluh!* Constant was keeper Rinat Dassaev in beeld, de Russen kwamen maar zelden voor het doel van Van Breukelen. De Oranje-spitsen wisten het overwicht niet in de score tot uitdrukking te brengen. Uit een van de eerste counters in de 54^e minuut deed Vassili Rats het aan de andere kant beter en scoorde tegen alle verhoudingen in met een schot vanaf de hoek van het strafschoopgebied.

Nederland speelde daarna te gehaast om Dassaev in verlegenheid te brengen. Ondanks het inbrengen van Van Basten bleef het bij een verrassende en onverdiende 0-1 zege voor de Sovjet-Unie. Lof was er wel voor het getoonde spel, maar een snelle uitschakeling dreigde.

Engeland – Nederland 1-3 (0-1)

15 juni 1988 – Rheinstadion, Düsseldorf. Toeschouwers 63.940

Engeland: Shilton, Stevens, Wright, Adams, Sansom, Steven (68. Waddle), Hoddle, *Robson*, Barnes, Beardsley (72. Hateley), Lineker.

Coach Robson

Nederland: Van Breukelen, Van Aarle, Ronald Koeman, Rijkaard, Van Tiggelen, Wouters, Arnold Mühren, Erwin Koeman, *Gullit*, Vanenburg (60. Kieft), Van Basten (87. Suvrijn).

Coach Michels

44. Van Basten 0-1, 53. Robson 1-1, 71. Van Basten 1-2, 75. Van Basten 1-3

Scheidsrechter Casarin (Italië)

De opdracht was voor beide landen duidelijk na de nederlaag in de eerste wedstrijd. Alleen winst telde, een tweede verlies betekende het einde. Robson stelde de begenadigde technicus van AS Monaco Glenn Hoddle op, Michels zette na het falen van de spitsen tegen Sovjet-Unie Van Basten in, terwijl Erwin Koeman in plaats van John van 't Schip speelde. Een gouden greep, het zou het toernooi van Marco van Basten worden. Na Platini zou hij de tweede voetballer worden die drie goals in een wedstrijd wist te scoren. De eerste vlak voor rust, een psychologisch belangrijk moment. Nederland had wel een optisch overwicht, maar kroop een paar keer door het oog van de naald toen Lineker en Hoddle paal en lat troffen. Een voorzet van Gullit vanaf de linkerkant belandde in de 44^e minuut bij Van Basten die Tony Adams uitkaptte en de bal langs Shilton schoof.

De voorsprong gaf geen rust, Engeland was na de pauze sterker en Bryan Robson trok de stand weer gelijk. Michels wisselde daarna Kieft voor Vanenburg en zette alles op de aanval. Met succes. Van Basten was ongrijpbaar voor bewaker Adams en scoorde nog twee maal binnen vier minuten. De 1-2 na voorbereidend werk van Gullit, daarna uit een hoekschop van Erwin Koeman, verlengd door Rijkaard. De 1-3 eindstand maakte een einde aan de Engelse illusies, aanleiding voor de hooligans een spoor van vernieling achter te laten. Nederland had weer hoop, maar moest nog wel het stugge Ierland verslaan om de halve finale te bereiken.

Voorafgaand aan de wedstrijd was er sprake van ernstige ongeregeldheden tussen Duitse en Engelse supporters, die elkaar troffen op het station van Düsseldorf.

Ierland – Sovjet-Unie 1-1 (1-0)

15 juni 1988 – Niedersachsenstadion, Hannover. Toeschouwers 38.308

Ierland: Bonner, Morris, McCarthy, Moran, Hughton, Whelan, Houghton, Galvin, Sheedy, Aldridge, Stapleton (81. Cascarino).

Coach Jack Charlton

Sovjet-Unie: Dassaev (68. Tchanov), Sulakvelidze (46. Gotsmanov), Khidiyatulline, Kuznetzov, Demianenko, Aleinikov, Zavarov, Mikhailichenko, Rats, Belanov, Protassov.

Coach Lobanovski

38. Whelan 1-0, 74. Protassov 1-1

Scheidsrechter Aladren (Spanje)

Later op de avond speelde Ierland en Sovjet-Unie tegen elkaar, de winnaar was zeker van een plaats bij de laatste vier. De enige partij met minder dan 40.000 toeschouwers. Lobanovski versterkte de afweer door het inzetten van Sulakvelidze en Aleinikov. Zijn team domineerde en kreeg aanvankelijk de beste kansen, maar Pat Bonner was net als tegen Engeland in topvorm. Langzaam kwamen de voor elke meter strijdende Ieren beter in hun spel en namen zelfs weer een voorsprong. Een verre ingooi van McCarthy over 50 meter verraste de Russische defensie volkomen en Ronnie Whelan wist met een fraaie volley Dassaev te passeren.

Na rust kregen de Ieren kansen om de beslissing te forceren, maar Whelan en Aldridge verzuimden de knock-out uit te delen. De Russen hadden moeite met de Ierse speelstijl en wankelden. Toch kwam in de 74^e minuut de gelijkmaker. Voorbereidend werk van Belanov werd door Protassov goed afgemaakt: 1-1.

Een stand waar vooral Sovjet-Unie blij mee mocht zijn, maar ook Jack Charlton was tevreden.

Engeland – Sovjet-Unie 1-3 (1-2)

18 juni 1988 – Waldstadion, Frankfurt. Toeschouwers 48.335

Engeland: Woods, Stevens, Watson, Adams, Sansom, Steven, McMahon (54. Webb), Hoddle, Robson, Barnes, Lineker (69. Hatery).

Coach Robson

Sovjet-Unie: Dassaev, Beszonov, Khidiyatulline, Kusnetzov, Aleinikov, Litovtschenko, Zavarov (85. Gotsmanov), Mikhailichenko, Rats, Belanov (46. Pasulko), Protassov (gk 42.).

Coach Lobanovski

3. Aleinikov 0-1, 16. Adams 1-1, 28. Michailichenko 1-2, 73. Pasulko 1-3

Scheidsrechter Santos (Portugal)

Engeland was reeds uitgeschakeld, Sovjet-Unie wilde winnen om West-Duitsland in de halve finale te ontlopen. Aleinikov had al na drie minuten de bal met een boog in het netje liggen nadat hij Hoddle en Adams te slim af was. Adams kopte na een kwartier de gelijkmaker binnen, waarna Barnes de lat trof. Hij was hartstochtelijk uitgefloten door de eigen fans, die hem als zondebok aanwezen voor de slechte prestaties.

Toen Mikhailichenko met een kopbal van korte afstand de 1-2 aantekende was het gedaan met de Engelsen. Zelfs hun supporters verloren hun agressiviteit.

In de tweede helft bouwde Pasulko na een zuivere pass van Zavarov van dichtbij de voorsprong uit en bepaalde de eindstand op 1-3, waardoor Sovjet-Unie zich groepswinnaar mocht noemen. Engeland mocht het ontevreden thuisfront opzoeken. Alle drie wedstrijden verloren en misdragingen van de hooligans hadden voor een mislukt toernooi gezorgd, terwijl de verwachtingen zo hoog gespannen waren.

Ierland – Nederland 0-1 (0-0)

18 juni 1988 – Parkstadion, Gelsenkirchen. Toeschouwers 64.731

Ierland: Bonner, Morris (46. Sheedy), McCarthy, Moran, Hughton, Whelan, McGrath, Houghton, Galvin, Aldridge, Stapleton (83. Cascarino).

Coach Jack Charlton

Nederland: Van Breukelen, Van Aerle, Ronald Koeman, Rijkaard, Van Tiggelen, Wouters (gk 60.), Arnold Mühren (79. Bosman), Erwin Koeman (50. Kieft), Gullit, Vanenburg (62. Kieft), Van Basten.

Coach Michels

82. Kieft 0-1

Scheidsrechter Brummeier (Oostenrijk)

In het hete Gelsenkirchen had Ierland genoeg aan een punt, Nederland moest winnen. De supporters uit beide landen toonden vooraf gebroederlijk de gehele wereld hoe een voetbalfeest eruitzag.

Michels en Charlton lieten hun teams grotendeels intact, bij Ierland speelde alleen McGrath voor Sheedy.

Nederland had net als Engeland en Sovjet-Unie eerder, veel moeite met de stugge Ieren. Hun strijd lust en inzet was enorm, ze beten zich vast in hun tegenstander, wonnen veel duels. Gullit, Van Basten en Vanenburg kwamen amper los van hun bewakers.

De Ieren verstopten zich geenszins en stichtten regelmatig gevaar in de Hollandse achterhoede. McGrath kopte na een kwartier tegen de paal.

Na rust viel Nederland steeds wanhopiger aan. Met Kieft en Bosman bracht De Generaal meer aanvalskracht in het veld. Veel grote kansen werden ondanks het veldoverwicht niet uitgespeeld. 82 Minuten stond Ierland in de halve finale, totdat een mislukt schot van PSV'er Ronald Koeman bij een andere PSV'er Wim Kieft op het hoofd kwam en Pat Bonner op het verkeerde been zette. Een ontzettende geluksgoal, waarbij Marco van Basten (niet hinderlijk) buitenspel stond.

Geen wonder dat Jack Charlton en zijn hele team verschrikkelijk baalde. Maar al snel overwon de tevredenheid van een goed toernooi van Ierland, dat bijzonder eervol ten onder was gegaan.

Bij Nederland was men niet tevreden over het vertoonde spel, maar overheerste de euforie van het bereiken van de halve finale, want daarin was West-Duitsland de komende tegenstander...

Eindstand groep 2

1. Sovjet-Unie	3	2 1 0 5	5-2
2. Nederland	3	2 0 1 4	4-2
3. Ierland	3	1 1 1 3	2-2
4. Engeland	3	0 0 3 0	2-7

Sovjet-Unie en Nederland naar halve finale

Halve finale

Al na de voorronde jubelde de pers: "Beste EK aller tijden". Nog nooit zoveel offensief voetbal, nog nooit waren de stadions zo vol en was de stemming in de stadions zo goed. Het fraaie zomerweer maakte het feest compleet, alleen een keer bedorven toen Duitse en Engelse fans elkaar troffen op het station van Düsseldorf.

Op sportief gebied was de roemloze en puntloze ondergang van Engeland de grootste verrassing, tegenover de positieve optredens van Ierland. Dat het verouderde team van Denemarken en Spanje teleurstelden, was meer volgens de voorspellingen.

De overgebleven vier deden weinig voor elkaar onder en de spanning was groot.

West-Duitsland – Nederland 1-2 (0-0)

21 juni 1988 – Volksparkstadion, Hamburg. Toeschouwers 56.150

West-Duitsland: Immel, Borowka, Kohler, Herget (46. Pflügler), Brehme, Rolff, Matthäus, Thon, Völler, Klinsmann, Mill (79. Littbarski).

Coach Beckenbauer.

Nederland: Van Breukelen (gk 60.), Van Aerle, Ronald Koeman, Rijkaard, Van Tiggelen, Wouters, Arnold Mühren (58. Kieft), Erwin Koeman (89. Suvrijn), Gullit, Vanenburg, Van Basten.

Coach Michels

55. Matthäus 1-0 (strafschop), 74. Ronald Koeman 1-1 (strafschop), 88. Van Basten 1-2 Scheidsrechter Igna (Roemenië)

West-Duitsland tegen Nederland, daarbij gingen de herinneringen direct terug naar 1974 waar Crujff & Co. de wereldtitel hadden laten liggen. Oranje had al 32 jaar niet meer van de oosterburen gewonnen. Een keer eerder had Nederland de kans gehad om op een groot toernooi revanche te nemen. In 1978 eindigde de bueruzie in de tweede ronde in 2-2, maar was Nederland wel de groepswinnaar.

Op 21 juni 1988 was er dan een hernieuwde kans een en ander recht te zetten. De West-Duitsers deden er van alles aan om de voorbereidingen van Oranje in het honderd te laten lopen. Het trainingskamp werd regelmatig verstoord en bij de verdeling van de kaartjes kreeg de KNVB niet meer dan 6.000 van de 62.000 beschikbare kaarten. Het Oranje-legioen mocht niet te groot worden. Toch lukte het 14.000 fans een ticket te bemachtigen op de zwarte markt.

Franz Beckenbauer deed ook mee aan de psychologische oorlogvoering. Op het officiële formulier stond Pierre Littbarski genoemd, maar zeven minuten voor aanvang bleek de coach plotseling Frank Mill uit de hoed getoverd te hebben. Naderhand gaf hij toe dat dit een tactische zet was om de Nederlanders in verwarring te brengen.

Het bleek geen meesterzet. Mill liet zich vaak terugzakken op het middenveld, terwijl zijn sterkte in de spits lag. Ook de rest van het Duitse team draaide niet. Völler en Klinsmann kregen weinig aanspeelbare ballen, middenvelders Thon en Matthäus verspeelden veel energie, maar bleven ondermaats.

De Nederlanders imponeerden wel. Gullit draaide Borowka dol en liet de terriër uit Bremen regelmatig zijn hielen zijn, soms tot hilariteit van het publiek, dat vooral *Hup Holland Hup* zong. Ook de gebroeders Koeman en Van Basten konden regelmatig hun kunsten vertonen, Erwin Koeman dook een aantal malen verrassend in de spits op. De Hollanders vergaten de kansen om te zetten in doelpunten, maar bleven steken in *gallery play*. Doelman Immel kon tot de beste Duitser uitgroeien. Dezelfde fout als tijdens de finale van het WK 1974 leek Oranje op te breken. Libero Herget viel uit en werd vervangen door Rolff, een andere onzekere speler.

Tien minuten na de pauze gebeurde inderdaad, wat heel Nederland vreesde. Klinsmann werd in het strafschopgebied door Rijkard ten val gebracht en scheidsrechter Igna wees naar de stip. Een dubieuze beslissing, want het leek verdacht veel op een *Schwalbe*.

Lothar Matthäus liet zich deze kans niet ontnemen en via de vingertoppen van Hans van Breukelen en binnenkant paal verdween de bal in het doel. De achterstand bracht alle trauma's van 1974 nog sterker naar boven, toen een soortgelijke situatie (Hölzenbein) Nederland de das omdeed.

Ruud Gullit vertelde later dat Uli Borowka in het veld al voorspelde, dat Igna ongetwijfeld nog met een goedmaker voor Nederland zou komen. Michels zette alles op de aanval en bracht Wim Kieft voor Arnold Mühren. Borowka bleek een vooruitziende blik te hebben; in de 74^e minuut liet Van Basten zich graag over de benen van Kohler vallen en wederom was de beslissing van Igna gedecideerd, maar fel omstreden. Ronald Koeman schoot de bal onberispelijk langs Immel: 1-1.

Nederland kreeg vleugels en voelde dat er meer in zat. Toen bijna iedereen zich verzoend had met een verlenging kwam alsnog de beslissing. De onvermoeibare Jan Wouters speelde Van Basten in de diepte in, die met een sliding de bal vanaf rechts in de linker hoek langs Immel schoot: 1-2.

De ontlading was enorm. Alles wat in Nederland voor de buis zat vloog feestend de straat op. Eindelijk was '1974' gewroken. De Duitsers waren in eigen huis verslagen. Michels vond dat zijn landgenoten nu eens op moesten houden met steeds weer dat verleden op te rakelen. Oranje schudde een trauma van zich af.

Sovjet-Unie – Italië 2-0 (0-0)

22 juni 1988 – Neckarstadion, Stuttgart. Toeschouwers 61.606

Sovjet-Unie: *Dassaev*, Beszonov (gk 32., 36. Demianenko), Khidiyatulline, Kusnetsov (gk 2), Rats, Aleinikov, Litovtschenko, Zavarov, Mikhailichenko, Gotsmanov (gk 44.), Protassov.

Coach Lobanovski

Italië: Zenga, *Bergomi*, Baresi (gk 33.), Ferri (gk 85.), Maldini (65. De Agostini), Ancelotti, Donadoni, Giannini, De Napoli (gk 78.), Mancini (46. Altobelli), Vialli.

Trainer Vicini

**58. Litovtsjenko 1-0, 62. Protassov 2-0
Scheidsrechter Ponnet (België)**

De 35.000 Italiaanse tifosi waren vooraf zeker van een finale tegen Nederland. Het was echter het collectief van Lobanovski dat in de stromende regen volledig domineerde. Zonder de geblesseerde Belanov was Protassov de enige Russische spits. De Sovjets pakten de Italianen hard aan in de mandekking, in de wetenschap dat je ze niet moet laten voetballen. Lobanovski had een wijze les uit het WK 1986 getrokken, waarin ze op fysieke hardheid waren afgetroefd door België. De spitsen Vialli en Mancini werden meedogenloos aangepakt, wat Kusnetzov een dure gele kaart opleverde, waardoor hij de finale zou moeten missen.

Met snelle combinaties liepen de Russen de Italianen voorbij. Steeds kwamen Litovtschenko, Aleinikov en Gotsmanov gevaarlijk op vanuit het middenveld en doken op voor Walter Zenga. Italië stelde daar weinig tegenover, op een kopbal van Giannini na, die Zavarov van de doellijn kopte.

Doelpunten vielen pas in de tweede helft. Vicini had de gebruikelijke joker Altobelli ingezet voor Mancini en zijn team speelde zowaar wat aanvullender. Dat gaf het blok Dynamo-Kievspelers meer ruimte en na een kwartier scoorden Litovtschenko en Protassov twee goals in vier minuten. De eerste na een combinatie met Mikhailichenko, de tweede na voorbereidend werk van Zavarov.

Negen minuten voor tijd had Vialli een van de weinige kansen iets terug te doen, maar geheel vrijstaand schoot de jonge miljonair huizenhoog over en bleef het bij 2-0. Na het laatste fluitsignaal van de Belg Ponnet stond de Sovjet-Unie na 1960, 1964 en 1972 voor de vierde maal in de EK-finale, een record.

Velen beweerden voetbal van een andere planeet gezien te hebben, een sterk collectief zonder zwakke plekken en grote individuele kwaliteiten. Dat kon een mooie finale worden!

Finale

Nederland – Sovjet-Unie 2-0 (1-0)

25 juni 1988 – Olympiastadion, München. Toeschouwers 72.308

Nederland: Van Breukelen, Van Aarle (gk 50.), Ronald Koeman, Rijkaard, Van Tiggelen, Wouters (gk 37.), Arnold Mühren, Erwin Koeman, *Gullit*, Vanenburg, Van Basten.

Coach Michels

Sovjet-Unie: *Dassaev*, Demianenko (gk????), Khidiyatulline (gk 42.), Rats, Aleinikov, Litovtschenko (gk????), Zavarov, Mikhailichenko, Gotsmanov (69. Baltacha), Belanov (gk 31), Protassov (71. Pasulko).

Coach Lobanovski

33. Gullit 1-0, 54. Van Basten 2-0

58. Belanov mist strafschop (gestopt)

Scheidsrechter Vautrot (Frankrijk)

De zege op West-Duitsland was binnen, maar Nederland wilde nu een keer de hoofdprijs. Het openbare leven werd op zaterdagmiddag 25 juni lamgelegd, vijftigduizend Oranje-fans trokken naar München.

Voor bondscoach Rinus Michels was het zijn tweede finale in een groot toernooi, nota bene in hetzelfde stadion in München. De toenmalige tegenstander was al verslagen, ditmaal moest afgerekend worden met het gedisciplineerde Sovjet-Unie, waarvan in de eerste wedstrijd verloren was. Van een underdog-positie voor de Lobanovski-mannen was geen sprake na de overtuigende show in de halve finale. Sovjet-ster was Igor Belanov, die lusteloos over het veld sjokte als de bal niet in de buurt was, maar bij balbezit als een raket leek te worden afgevuurd en steeds gevaar stichtte.

Lobanovski had toch wat zorgen achterin, Beszonov was geblesseerd en Kusnetzov geschorst na zijn gele kaart in de tweede minuut van de halve finale. Uit de kwalificatie had hij een gele kaart op zijn naam staan, wat een schorsing betekende. Lobanovski vond dat onrechtvaardig, West-Duitsland had daardoor een belangrijk voordeel gehad in het toernooi. Nederland trad met dezelfde elf aan als in de halve finale tegen West-Duitsland. Achterin met de PSV-kern Van Breukelen, Van Aarle en Ronald Koeman met een vrije rol voor Frank Rijkaard. Hij had in het half jaar voor het EK het Ajax van Johan

Crujff de rug toegekeerd en was via Sporting Lissabon bij Real Zaragoza terecht gekomen. Op papier voorin Vanenburg en Van Basten met ondersteuning van superster Gullit. Aleinikov moest zich om Van Basten bekommeren, Mikhailichenko moest de actieradius van Gullit beperken.

Op de tribune was het louter oranje en heerste een onvergetelijke sfeer. Meer dan 30.000 Nederlanders hadden, op welke manier dan ook, een kaartje weten te bemachtigen, tegenover de 310 Russische fans. In 105 landen zaten kijkers voor de tv, ook in vele landen buiten Europa.

's Middags even voor half vier floot de Fransman Vautrot voor de aftrap. Michels wilde niet de fout van de eerste wedstrijd maken, blind aanvallen en in de Russische val lopen. Het waren de USSR-voetballers die aanvankelijk het spel maakten en een overwicht hadden. Vooral de middenvelders Litovtschenko, Zavarov en Mikhailichenko begonnen sterk, maar Protassov en Belanov lagen bij Rijkaard en Van Tiggelen goed aan banden. Toch hadden de Russen de eerste kansen. In de 19e minuut verscheen Protassov alleen voor Van Breukelen, maar de Hollandse ballenvanger kon redden.

In de 32e minuut mocht Erwin Koeman een hoekschop nemen, nadat Dassaev een schot van Gullit over de lat getikt had. In tweede instantie kwam de voorzet bij Van Basten die naar de vrijstaande Gullit kopte. Van acht meter zette hij zijn hoofd met rasta-lokken tegen de bal en kopte de bal over de graaiende Dassaev midden in het doel, net onder de lat. Het was zijn eerste goal op dit toernooi.

Voor Nederland een bevrijding, terwijl de Sovjets steeds nerveuzer speelden. Belanov liet dikwijls de bal van zijn schoen springen. Ruststand 1-0.

Na de pauze speelde Nederland zelfbewust en had een groot veldoverwicht. Na negen minuten viel de beslissing en wat voor een. De 2-0 van Marco van Basten wordt door velen als het **doelpunt van de eeuw** gezien. Net zo onvergetelijk als de beslissende penalty van Antonin Panenka in 1976. Van Tiggelen onderschepte een pass van Zavarov, dreef de bal naar voren en speelde op links naar de 37-jarige Arnold Mühren. Deze verzond een pass vanaf een meter of vier links van de punt van het strafschopgebied over de Sovjet-verdediging heen naar rechts, waar Van Basten vanuit een moeilijke hoek, net binnen het strafschopgebied op de vijfmeterlijn, de bal ineens op de slof nam. Deze sloeg als een granaat tegen de binnenkant van het verste zijnet achter de verbouwde Dassaev. Een enorme vreugde-explosie bij de Nederlandse spelers, de bank en de 30.000 supporters.

De Russen gaven het nog niet op. In de 57e minuut trof Belanov de paal na een misverstand tussen Gullit en Van Aarle. Gotsmanov heroverde de bal en drong het strafschopgebied binnen. Zonder dat er direct gevaar dreigde stortte Van Breukelen zich als een kamikaze-piloot op de Sovjet-speler en haalde hem neer. Een volkomen onnodige maar onomstreden penalty. Belanov zette zich achter de bal, maar was in de war gebracht door de provocerende doelman, die de ingeschoten bal stopte. Daarmee verloor Sovjet-Unie de laatste hoop en was de strijd gedaan. De Sovjet-Unie had niet de kracht om alsnog te pogen de achterstand te verkleinen, daar konden ook twee wissels niets aan veranderen. Nederland creëerde zich nog een flink aantal kansen om de score te verhogen. Erwin Koeman schoot naast, Wouters over en ook Van Basten en Gullit misten. Het bleef bij 2-0 en Nederland won eindelijk de eerste grote voetbaltitel. De 30.000 fans bejubelden de spelers en zelfs Rinus Michels deed aan de ereronde mee. De spelers waren 120.000 gulden (???100.000 DM) per man rijker. München kleurde oranje en de selectie werd een dag later in eigen land groots onthaald. In Amsterdam stonden een miljoen mensen klaar om hun helden toe te juichen. Bij de rondvaart door de grachten zonken woonboten, omdat ze de mensenmassa niet aan konden.

Michels kon niet lang feestvieren, hij nam afscheid als bondscoach en op 1 juli moest hij klaar staan bij zijn nieuwe club Bayer Leverkusen. Van de spelers kreeg hij de avond voor de finale een horloge, die hij terug zou geven als de titel niet werd gewonnen. Van Basten werd uitgeroepen tot beste speler van het toernooi, later tot Europees Voetballer van het Jaar, een predikaat dat hij ook in 1989 en 1992 zou verdienen. Gullit was het eerder al in 1987 geweest.

Nederland was de verdiende winnaar van een uitstekend EK, daar was de gehele Europese pers het over eens. Met dit team kon Nederland jaren vooruit en werd direct tot een van de grote favorieten voor de WK 1990 in Italië gebombardeerd. De Sovjet-Unie schikte zich tevreden met de tweede plaats na een goed toernooi.

Nederland Europees Kampioen 1988

Winnend team:

Hans van Breukelen 4-10-56, PSV

Berry van Aerle 8-12-62, PSV

Ronald Koeman 21-3-63, PSV

Frank Rijkaard 30-9-62, Real Zaragoza

Adrie van Tiggelen 16-6-57, Anderlecht

Jan Wouters 17-7-60, Ajax

Ruud Gullit 1-9-62, AC Milan

Arnold Mühren 2-6-51, Ajax

Erwin Koeman 20-9-61, KV Mechelen

Gerald Vanenburg 5-3-64, PSV

Marco van Basten 31-10-64, AC Milan

Trainer Rinus Michels 9-2-28 (overleden ..)

Arbiter Michel Vautrot (Frankrijk)

Moest op 16-jarige leeftijd stoppen met sporten wegens hartproblemen en begon daarna als scheidsrechter. De man uit de Jura werkte zich naar de top met als hoogtepunt de EK-finale, die hij goed floot. Hij floot eerder de groepswedstrijd West-Duitsland – Spanje, waarbij hij vijf spelers een gele kaart voorschotelde.

Meer:

Aan het banket

Diversen:

Zwarte markt

De zwarthandelaren uit München hadden op de finaledag een gouden dag. Liefst 40.000 Nederlanders trokken naar de stad, waardoor de prijzen op de zwarte markt naar astronomische hoogten stegen. Debet daaraan was ook de melding op de Nederlandse radio, dat er 25.000 kaarten extra beschikbaar zouden zijn.

Onder 500 mark was er nauwelijks een kaart te krijgen, sommigen betaalden 1.000 om bij het hoogtepunt van de Nederlandse voetbalhistorie aanwezig te zijn. Zo'n tienduizend fans lukte het niet om binnen te komen. Drieduizend moesten de wedstrijd volgen op twee kleine tv-toestellen in een tent buiten het stadion.

Commercie

Bij de EK 1984 was de weg naar de commercie ingeslagen, in 1988 etc.

Verhaal ISL, gebroeders Dassler.

Tien hoofdsponsors bond de ISL aan zich: Coca-Cola, Philips, Fuji, Gillette, Tuborg, Canon, JVC, Vini d'Italia, Seiko en McDonalds.

Verliezer was de voetbalsport: voor 8,5 miljoen mark had de ISL in 1985 de rechten voor de vermarkting (??) gekocht en uiteindelijk kwam er aan 100 miljoen mark binnen.

Toeschouwerrecord

In 1984 waren er bijna 600.000 kaartjes verkocht, in 1988 werd dit aantal ruim overtroffen: 863.617 betalers voor 15 wedstrijden. Slechts 4% was niet verkocht, gemiddeld 57.574 kaarten per wedstrijd.

Van de buitenlanders de meeste kaarten verkocht aan Nederlanders: officieel 61.934, gevolgd door Ierland (51.008).

Een voetbalfeest, was de algemene conclusie na afloop. Weinig tactische spelletjes, geen gemene overtredingen, geen enkele rode kaart, bijna alle landen speelden aanvallend. Bijna geen enkele slechte wedstrijd, geen enkele 0-0, een hoge amusementswaarde. Maar ook geen nieuwe vedette, zelfs Gullit en Van Basten maakten zich ondergeschikt aan het team. Voetbal was een teamsport, bewees de EK 1988 meer dan ooit.

Topspelers

Marco van Basten

Ruud Gullit

Igor Belanov